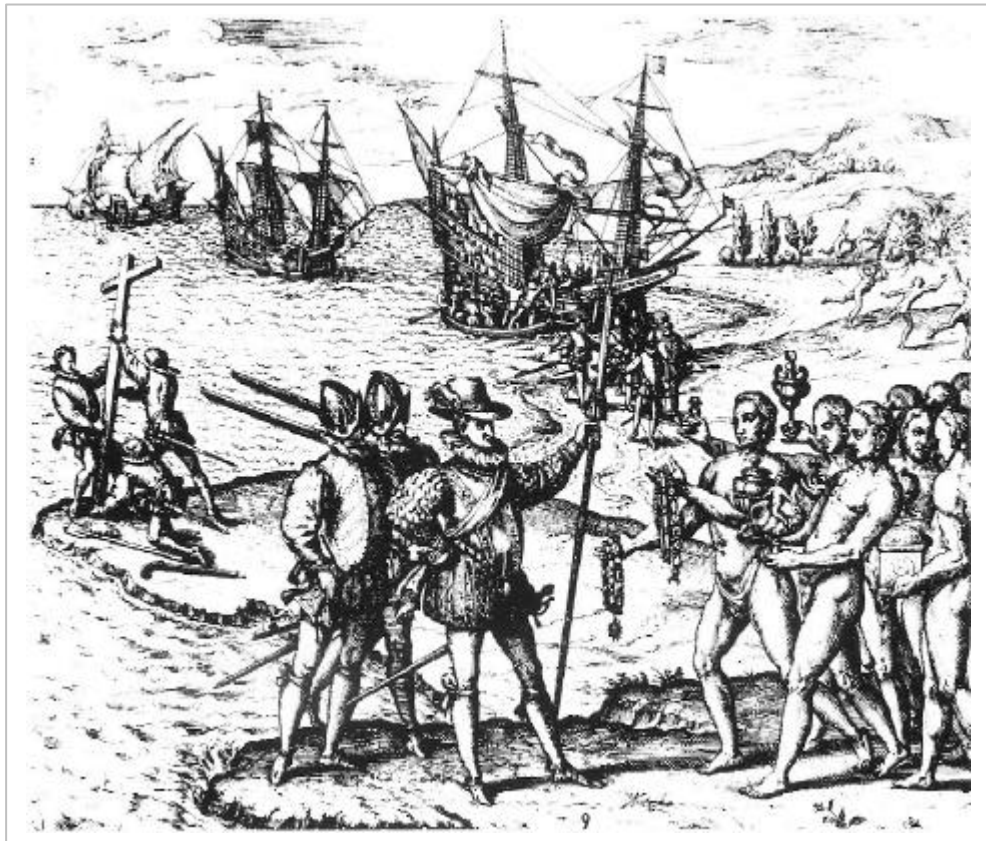

DIA DE LA HISPANIDAD COLUMBUSDAG

12 oktober

Inleiding

Op 12 oktober herdenken de Verenigde Staten, Spanje, Italië en verschillende landen in Latijns-Amerika dat Columbus in 1492 een nieuwe wereld heeft ontdekt die we nu Amerika noemen. Hiermee begon de kolonisatie door Europese mogendheden van dit continent, een proces dat het leven van inheemse volken daar ingrijpend heeft veranderd. Landen en bevolkingsgroepen die nauw bij deze historische gebeurtenissen betrokken zijn geweest herdenken de ontdekking van Columbus op hun eigen manier.

Doelgroep

Basisvorming in het voortgezet onderwijs (12-15 jaar)

Vakken en kerndoelen

Geschiedenis en staatsinrichting

Domein A: Geschiedkundige vaardigheden

2 De leerlingen kunnen ordening aanbrengen in historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen.

In dat verband kunnen zij:

- historische gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen plaatsen in historische perioden - prehistorie, oudheid, middeleeuwen, vroeg-moderne tijd, moderne tijd - en in maatschappijtypen - pré-agrarisch, agrarisch, agrarisch-stedelijk, industrieel;
- verschijnselen uit verschillende perioden en samenlevingen vergelijken;
- in ontwikkelingen aspecten van continuïteit en verandering herkennen;

3 De leerlingen kunnen verklaringen geven voor historische gebeurtenissen, verschijnselen en ontwikkelingen.

In dat verband kunnen zij:

- directe en indirecte oorzaken onderscheiden;
- de aanleiding herkennen als de meest directe oorzaak;
- de rol van opvattingen en handelingen van individuen en groepen herkennen;
- gevolgen die op korte termijn spelen onderscheiden van gevolgen op lange termijn.

- 5 De leerlingen kunnen ten aanzien van een gegeven of door hen zelf gestelde vraag een eigen standpunt weergeven en beargumenteren.

In dat verband kunnen zij:

- zich verplaatsen in opvattingen, waarden en motieven van mensen in het verleden, ermee rekening houdend dat zij niet over dezelfde kennis konden beschikken als wij nu;
- opvattingen, waarden en motieven, waardoor mensen in het verleden werden geleid, vergelijken met opvattingen, waarden en motieven van henzelf en anderen nu.

Doelstellingen

- Leerlingen kunnen uitleggen waarom de reizen van Columbus hebben plaatsgehad aan de hand van politieke en economische omstandigheden in Europa aan het einde van de 15^e eeuw;
- Leerlingen kunnen beeldvorming rond de reizen van Columbus en rond Columbus zelf toetsen aan historische informatie;
- Leerlingen kunnen duidelijk maken waarom mensen van verschillende nationaliteit en etnische achtergrond Columbusdag op hun eigen manier herdenken

Bronnen

- *Columbus*, Scriptieservice, Maritiem Museum Prins Hendrik, Scholengroep Latijns-Amerika en Centrum voor Mondiaal Onderwijs, 1992;
- *Columbusjaar, Fibula*, 33^e jaargang, nummer 3, NJBG, Den Haag, 1992;
- *Columbusjaar, Cosmopoliet*, nummer 7, COS, Utrecht, 1992;
- de Walsche, E. van Hove: *500 Jaar Latijns-Amerika*, BRTN, Brussel, 1992;
- *Guatemala*, Scriptieservice, Centrum voor Mondiaal Onderwijs, Nijmegen, 2001
- *Indianen*, Scriptieservice, Centrum voor Mondiaal Onderwijs, Nijmegen, 1997

W

werkbladen

Handelaar en zeevaarder - Een wolwever die de zee op wil

Een van de vele portretten van Christoffel Columbus

Christoffel Columbus wordt in 1451 in de Italiaanse stad Genua geboren. Zijn eigenlijke naam is Cristophoro Colombo. Zijn vader is een wolwever en hij wil dat Columbus later óók wolwever wordt. Maar Columbus wil als matroos op zee varen. Als hij 21 jaar is geworden gaat hij als matroos werken voor een handelshuis dat schepen gebruikt om handelswaar te vervoeren. Hij reist naar havensteden in Spanje en Portugal.

In 1476 verhuist hij naar Portugal. Daar verdient hij de kost door scheepskarten te tekenen. Ook gaat hij naar de zeevaartschool in Lissabon en wordt hij opgeleid tot zeekapitein. Daar vat hij het idee op om naar het westen te varen om zo Azië te bereiken. Volgens hem kan dat, omdat de aarde rond is en niet plat zoals bijna iedereen in die tijd denkt. Je kunt dus niet alleen om Afrika heen Azië bereiken maar door alsmaar naar het westen te varen. Zelfs denkt hij te weten hoe ver het langs die weg is naar Azië. Hij kan de reis niet helemaal zelf bekostigen, maar hij denkt er wel voldoende geld voor bij elkaar te kunnen krijgen. Daar heeft hij twee redenen voor.

Op de eerste plaats kan hij hiermee een nieuwe handelsroute tussen Azië en Europa openleggen. Sinds de kruistochten in de 11^e, 12^e en 13^e eeuw komen via het Midden-Oosten en het Byzantijnse rijk kostbare producten Europa binnen, zoals goud, zijde, nootmuskaat en kruidnagels. Handelaren verdienen er veel geld aan. Dan worden het Midden-Oosten en het Byzantijnse rijk door de Turken veroverd en in 1453 valt ook de hoofdstad Constantinopel (nu Istanbul) in hun handen. Hierdoor wordt de handelsroute afgesneden. Europese handelaren willen deze producten dan over zee aanvoeren. Ook hopen ze de eilanden te vinden waar de nootmuskaat en kruidnagels vandaan komen, de Specerijen-eilanden. In Europa weet men dat die eilanden er zijn, maar niemand weet waar ze liggen.

Nootmuskaat

Gedroogde kruidnagels

Ten tweede denkt Columbus dat zijn project door de uitvinding van het kompas kan worden uitgevoerd. Vóór deze uitvinding moesten zeelieden vlak bij een kustlijn blijven varen om op koers te blijven. Nu kunnen ze ook koers houden in volle zee als er helemaal geen land in zicht is.

Maar als Columbus koning Johannes II van Portugal om geld vraagt voor de expeditie wil die dat niet geven. Hij en vele anderen in die tijd vinden het té gevaarlijk om in westelijke richting de oceaan op te varen. Wie het tóch probeert, zou met man en muis vergaan in een grote draaikolk of door zeemonsters worden aangevallen, zo gelooft men. Wie geluk heeft, de zeemonsters en draaikolken weet te ontwijken en alsmaar blijft doorvaren, zou uiteindelijk over de rand van de platte aarde vallen. Daarom probeert men liever om Afrika heen de nieuwe handelsroute open te leggen.

In 1485 verhuist Columbus naar Spanje. Hij hoopt daar wél steun te krijgen voor zijn project. Maar eerst heeft de Spaanse regering andere dingen aan het hoofd. Het Spaanse leger is bezig de Moren te verdrijven die zuidelijk Spanje bezet houden. Maar in januari 1492 zijn alle Moren verjaagd en zijn belangrijke havensteden als Palos weer in Spaanse handen. Als Columbus koning Ferdinand en zijn vrouw Isabella vertelt over zijn project zijn de koning en vooral ook zijn vrouw enthousiast. Ze beloven de reis te bekostigen. Columbus krijgt de opdracht om eilanden en landstreken die hij in Azië aandoet voor Spanje op te eisen en namens de koning te besturen. Ook vraagt en krijgt Columbus een deel van de opbrengst van handel met deze gebieden.

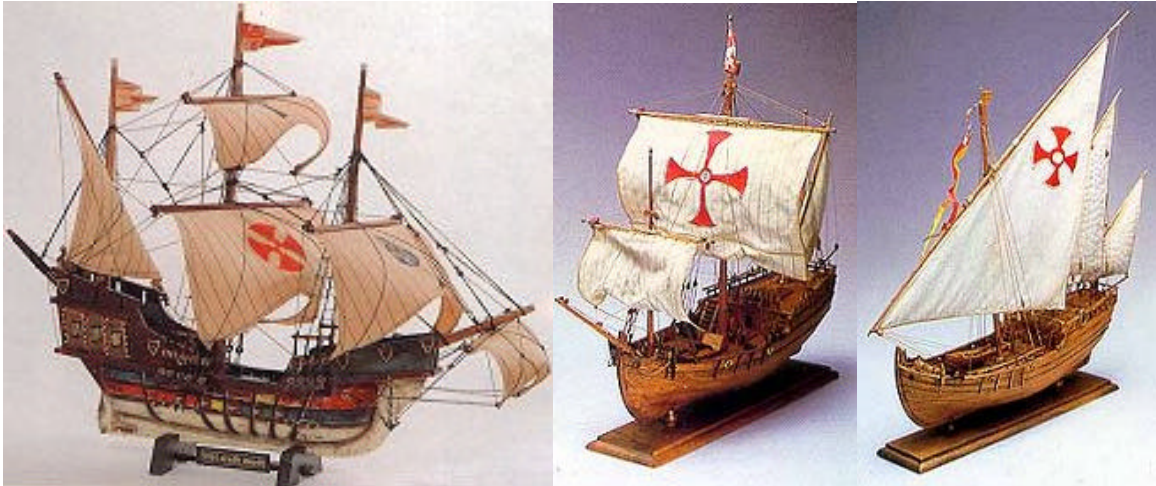
Met het geld van de koning brengt Columbus drie (tweedehands) schepen en 90 bemanningsleden bij elkaar. Op 3 augustus vertrekken de schepen vanuit Palos. Na acht weken komen ze bij een eiland aan dat Columbus San Salvador noemt. Het behoort tot de Bahama's en heet nu Guadaloupe. Daarna bezoekt hij andere eilanden. Hij is ervan overtuigd dat de eilanden bij Japan of China horen. Met goud en enkele bewoners die hij op San Salvador gevangen heeft genomen, keert hij terug naar Spanje. Hierna maakt hij nog drie reizen naar wat we nu als het Caraïbische gebied kennen. Ook bereikt hij Midden-Amerika. Tot aan zijn dood in 1506 blijft hij ervan overtuigd dat hij Azië heeft bezocht.

1. In 1512 vinden de Portugese zeevaarders Serraõ en Magelhan de Specerijen-eilanden. Waar liggen ze en hoe heten ze nu?
2. Hoe kon Columbus weten dat Azië via het westen te bereiken moet zijn?
3. Teken de levensloop van Columbus uit op een wereldkaart. Maak ook bij iedere land of streek waar hij is geweest een tekening.

De ontdekking van Amerika – Het ontstaan van Columbusdag en Dia de la Hispanidad

Op 3 augustus 1492 verlaten drie schepen de haven van Palos, de Santa Maria (= de heilige maagd Maria, 25 meter lang), de Pinta (= de Stip, zo'n 15 meter lang) en de Niña (= het Meisje, eveneens zo'n 15 meter lang).

Modellen van: *de Sancta Maria*

de Pinta

de Niña

Op 12 oktober zien bemanningsleden vogels in de lucht, dus moet er land in de buurt zijn. Inderdaad ziet een matroos op de Pinta, Rodrigo de Triana, land. Het blijkt een eiland te zijn, bewoond door een onbekend volk. Columbus noemt dit volk de Taino's. Hij en enkele bemanningsleden gaan aan land om daar naar goud te zoeken.

Columbus zet voet op het land van de Taino's

Ze ruilen belletjes en andere kleine voorwerpen voor sieraden. Maar goud is er niet te vinden. Ze dwingen zes Taino's om als gids aan boord te gaan en die brengen de expeditie naar andere eilanden waar misschien wél goud te vinden is. Nadat de Santa Maria op een klip is gelopen, moeten enkele bemanningsleden achterblijven en keert Columbus met de twee andere schepen terug naar Spanje.

Columbus gelooft dat hij Azië heeft bereikt. De Italiaan Amerigo Vespucci toont echter aan dat het niet zo is en dat Columbus onbekende gebieden heeft ontdekt. In 1507 verschijnt van de Duitse cartograaf Martin Walsee-Müller een boek getiteld *Cartographiae Introductio*. Hierin noemt hij deze gebieden "Americi Terra", het land van Americo.

Hiervan is de naam "Amerika" afgeleid. Zo wordt Columbus bekend als de ontdekker van Amerika. In Spanje, de Verenigde Staten en de meeste Latijns-Amerikaanse landen wordt de ontdekking van Amerika op 12 oktober 1492 herdacht. In de VS heet het *Columbus Day* en in Spaanstalige landen *Día de la Hispanidad*, de Dag van het Spaans-zijn.

Was Columbus wel de eerste?

Columbus is niet de eerste mens die Amerika heeft bereikt. De eilanden die hij tijdens zijn reizen aandoet, zijn bewoond. De bewoners, die naderhand indianen worden genoemd, stammen af van mensen uit Mongolië en Siberië die tijdens de laatste IJstijd Amerika zijn binnengekomen. Ze staken daarbij de Beringstraat over naar Alaska. Die stond toen droog, omdat de zeespiegel ruim 100 meter lager was dan nu. Vermoedelijk zijn er ook na de IJstijd mensen uit Azië over zee Amerika binnengekomen, via Kamsjatka en de Aleoeten of Hawaiï in het noorden of via de talloze eilanden van Polynesië in het zuiden.

Was Columbus dan de eerste blanke die Amerika heeft bereikt? De meeste geleerden geloven van niet. Ze vermoeden dat Egyptenaren en Feniciërs in de Oudheid al naar Amerika zijn gevaren om handel te drijven. Volgens oude IJslandse sagen vaart Erik de Rode in 982 van IJsland naar Groenland. Als zijn vriend Bjarni Herjulfson hem vier jaar later daar wil opzoeken raakt zijn schip uit de koers en komt bij een onbekend land terecht. Hij maakt dan rechtsomkeert zonder van boord te gaan en weet Groenland alsnog te bereiken. Later verkent Bjarni met de zoon van Erik de Rode, Leif Erikson, dit onbekende land. In een gebied dat zij Vinland noemen sticht Leif tijdens latere reizen nederzettingen. Die houden geen stand omdat inheemsen de Vikingen telkens aanvallen. Wel wordt in 1005 Snorri geboren, de zoon van Thorfinn, de zwager van Leif Erikson. Hij is voorzover bekend de eerste Europeaan die in Amerika geboren is.

Inmiddels staat nu vast dat er inderdaad Vikingen in Amerika hebben gewoond. In wat we nu kennen als New Foundland hebben oudheidkundigen restanten van een Viking-nederzetting opgegraven.

Toch heeft Columbus een primeur: van zijn reis in 1492 bestaan nauwgezette verslagen terwijl van eerdere bezoekers en kolonisten in Amerika weinig of niets is overgeleverd.

1. In Amerika wordt Columbus ook op andere manieren herdacht. Landen, steden en voertuigen zijn naar hem genoemd. Kun je daar voorbeelden van geven?
2. Als de schepen van Columbus al wekenlang in westelijke richting hebben gevaren zonder dat er land te zien is, worden sommige bemanningsleden bang. Op 10 oktober vragen ze Columbus om de reis af te breken en terug te varen naar Spanje. Kun je dat verklaren?
3. In 1494 sluiten Spanje, Portugal en de paus het Verdrag van Tordesillas. Door de nieuw-ontdekte gebieden wordt een lijn getrokken die de hele wereld in tweeën verdeelt. Spanje mag gebieden ten westen van die lijn koloniseren en Portugal gebieden ten oosten van die lijn. Op die manier wordt Brazilië, dat in 1500 door Portugese zeevaarders ontdekt wordt, een Portugese kolonie. Ook gebieden in Afrika komen onder Portugees bestuur. Spanjaarden koloniseren behalve Midden- en Zuid-Amerika ook de Filippijnen.
Wat zou er gebeurd zijn als Columbus tijdens de eerste reis werkelijk rechtsomkeert had gemaakt. Welke gevolgen zou dit hebben gehad voor de landen nu?

Botsing van culturen - Eerste contacten met indianen

Als Columbus op San Salvador aan land komt, denken de Taino's die daar wonen dat hij en zijn bemanningsleden goden zijn. Dat denken ook Maya's, Azteken en Inca's als die voor het eerst met Spaanse zeevaarders in aanraking komen. De Spanjaarden noemen bewoners van gebieden die ze verkennen "indianen", omdat ze ervan overtuigd zijn dat die gebieden bij Zuidoost-Azië horen, en dit deel van Azië wordt Indië genoemd. Naderhand worden alle oorspronkelijke bewoners van Amerika indianen genoemd behalve bewoners in het noorden van Canada; die noemen zich de Inuit en staan ook bekend als Eskimo's.

De eerste ontmoeting van de expeditie van Columbus met de Taino's verloopt vreedzaam. Columbus heeft belletjes en andere kleine voorwerpen meegebracht om te ruilen voor goud en andere waardevolle dingen. Maar als blijkt dat er op San Salvador geen goud te vinden is, neemt Columbus zes Taino's gevangen en dwingt die om ze naar eilanden in de buurt te brengen waar misschien wél goud te vinden is. En als ze goud vinden, dwingen ze de Taino's dat aan hen af te staan. De zes gidsen worden in gevangenschap naar Spanje gebracht en worden de eerste door Europeanen in Amerika buitgemaakte slaven.

Een Taino in de huidige tijd: chief Orocobix

Kolonisatie

Tijdens de tweede expeditie van Columbus die van 1493 tot 1496 duurt worden 1500 indianen als slaaf naar Europa gevoerd. Hiervan overleven 300 de overtocht niet en de anderen sterven spoedig na aankomst in Spanje. Tijdens de derde reis gaan er ook vrouwen mee naar het Caraïbisch gebied. Ze blijven daar achter in nederzettingen die daar worden gesticht. Na Columbus volgen nog meer Spaanse zeevaarders die land voor de Spaanse koning komen opeisen, de zogeheten *conquistadores*. De twee bekendste zijn Cortez, die Midden-Amerika in bezit neemt, en Pizarro, die het gebied koloniseert dat nu Peru heet.

Cortez

Pizarro

Eerst vestigen Spaanse kolonisten zich in kustgebieden en leggen daar plantages en mijnen aan. Daarna trekken ze steeds verder het binnenland in. Midden 16^e eeuw staat een groot deel van Midden- en Zuid-Amerika onder Spaans bestuur. Alleen Brazilië (Portugese kolonie) en enkele kleine gebieden ten noorden ervan zijn kolonies van andere Europees landen.

Het door Spanje bezette gebied wordt opgedeeld in de onderkoninkrijken Nieuw-Spanje en Peru. In de 18^e eeuw komen daar nog twee bij: Nieuw-Grenada (het huidige Colombia en Panama) en Rio de la Plata (het huidige Argentinië en Uruguay). Elk gebied wordt bestuurd door een gouverneur-generaal. Het land is eigendom van de koning. Net als Columbus al deed, eisen kolonisten die een nieuw gebied betreden dat voor de koning op. Kolonisten die zich verdienstelijk hebben gemaakt, soldaten bijvoorbeeld, krijgen een eigen stuk land, een *encomienda*. De indianen die er wonen, mogen ze als slaven voor hen laten werken.

Gevolgen voor de indianen

Spaanse (en andere Europese) kolonisten zijn er vast van overtuigd dat ze de nieuwe gebieden voor het eerst kennis laten maken met de beschaving. Ze brengen het schrift en moderne technieken mee. Inderdaad leren indianen, die tot dan toe stenen en benen werktuigen gebruiken, met metalen gereedschappen omgaan. Daardoor kunnen ze beter jagen of op doelmatiger wijze landbouw bedrijven.

In de nieuw-ontdekt gebieden bestaan er echter al hoogstaande beschavingen. Zo treffen kolonisten drie machtige rijken aan, die van de Maya's in Guatemala, de Azteken in Mexico en de Inca's in Peru. Deze volken zijn kundige bouwers die weinig onderdoen voor de piramiden-bouwers in het Egypte van de farao's. En in Peru, Chili en Bolivia hebben de Inca's en andere indianenvolken irrigatiesystemen gebouwd die nog steeds werken.

Maya-piramide in Chichén Itzá

Ook brengen kolonisten het christendom mee. In hun ogen zijn indianen heidenen die naar de verdoemenis gaan als ze het christelijke geloof niet aannemen. Ook zouden ze wreed zijn, omdat ze hun woongebied met hand en tand verdedigen tegen de kolonisten of omdat ze mensenoffers brengen aan hun goden. Er gaan dan ook missionarissen naar de nieuwe gebieden om de indianen te bekeren. Soms gaat dat vreedzaam, maar vaak worden indianen gedwongen tot bekering. Soms worden indianen die zich niet willen laten dopen omgebracht. Kolonisten en geestelijken gaan nog een stap verder als blijkt dat een nieuw-ontdekt volk, de Maya's, een eigen (hiërogliefen-)schrift heeft en eigen literatuur. Geestelijken laten dan boeken van de indianen verbranden omdat er "heidense" teksten in staan. Zo is er van de literatuur van de Maya's bijna niets bewaard gebleven. Door de zendingsdrang van kolonisten verspreidt de christelijke godsdienst zich snel maar gaat ook veel cultureel erfgoed (= de 'erfenis' van een volk: literatuur, godsdienst, gebouwen enz.) verloren.

Maya hiërogliefen op een vaas

*Spaanse krijger te paard,
getekend door de Azteken*

Overal waar kolonisten komen raken indianen hun land, hun vrijheid of allebei kwijt. Ze worden verjaagd uit hun woongebieden. Daartoe houden kolonisten bloedige veldtochten waarbij hun dorpen worden verbrand en hun bezittingen, vooral goud en andere kostbaarheden, worden geroofd. Zij die de rooftochten overleven, vluchten naar gebieden waar nog geen kolonisten zijn en leven daar in primitieve omstandigheden. Of ze worden gedwongen als slaven te werken op plantages die in hun woongebied worden aangelegd. Weer anderen worden weggevoerd om in goud- en zilvermijnen te werken. Met hun moderne wapentuig, kanonnen en vooral handvuurwapens onderwerpen Spaanse kolonisten de reeds genoemde rijken. Door oorlog en rooftochten komen vele duizenden indianen om het leven.

Ook vallen er veel slachtoffers door ziektes die in Europa voorkomen en door kolonisten zijn meegebracht en waar de indianen niet eerder mee in aanraking zijn geweest, pokken, griep en mazelen bijvoorbeeld. Ze hebben daar geen weerstand tegen en er breken epidemieën uit. In sommige gebieden sterven indianen door ziektes en geweld bijna helemaal uit en gaan hun culturen vrijwel helemaal verloren. Ook in gebieden waar nog veel Indianen zijn overgebleven is er van hun cultuur weinig overgebleven, zelfs bij de Maya's, Inca's en Azteken.

Niet alleen door grote sterfte en immigratie van blanken vormen indianen meestal geen meerderheid meer in hun woongebieden, maar ook door de aanvoer van slaven uit West-Afrika. Planters en eigenaars van mijnen verliezen veel van hun slaven; een groot deel sterft binnen enkele maanden door ziektes of omdat ze slecht behandeld worden. Planters laten handelaars slaven opkopen bij West-Afrikaanse slavenhandelaars. In de loop van de tijd komen vele duizenden Afrikaanse slaven in Latijns Amerika terecht. In Midden- en Zuid-Amerika en in het Caraïbisch gebied ontstaat zo een grote groep van slaven en hun nakomelingen. In sommige landen zijn ze zelfs nu nog de grootste bevolkingsgroep.

Niet alle kolonisten zijn het eens met de manier waarop met indianen wordt omgegaan. Een planter genaamd Bartolome de las Casas die in Cuba een plantage bezit en Columbus persoonlijk kent, veroordeelt de gedwongen bekeringen, de rooftochten en de moordpartijen op indianen in zijn boek "De Geschiedenis van Indië". Hij geeft zijn plantage op en laat de indianen die als slaaf voor hem werken vrij.

1. Vanaf de ontdekkingsreis van Columbus hebben Europese en Amerikaanse culturen elkaar sterk beïnvloed. Zo wordt er in de meeste landen in Latijns Amerika nu Spaans gesproken en hebben Europeanen kennis gemaakt met onder meer de aardappel en de hangmat. Kun je nog meer zaken noemen die voor de reizen van Columbus in Europa onbekend waren en waar we nu vertrouwd mee zijn? Kun je ook zaken noemen die in Amerika zijn ingevoerd door Europese kolonisten?
2. Schrijvers en filmmakers stellen zich voor wat er gebeurt als een buitenaardse beschaving contact maakt met de aarde. Kun je daar een voorbeeld van geven? Welke overeenkomsten en verschillen zie je met wat er tijdens de kolonisatie is gebeurd met de indianen?

Dekolonisatie en onafhankelijkheid

In de 18^e eeuw wordt de handel tussen de Spaanse koloniën en Europa vrijer. Ook worden er nieuwe havens aangelegd. Hierdoor worden de koloniën winstgevender, maar door de invoer van goedkope artikelen uit Europa kunnen kleine bedrijven in de koloniën hun producten nauwelijks meer verkopen. Veel bedrijven gaan failliet. Daardoor leven meer mensen in armoede en neemt de tegenstelling tussen rijkdom en armoede toe. Mede hierdoor ontstaan ook sociale tegenstellingen. Blanken die in de kolonies geboren zijn, *criollos*, staan steeds meer op gespannen voet met de *peninsulares*, blanken die in Spanje geboren zijn (letterlijk: inwoners van het schiereiland). Veel ambtenaren en bestuurders zijn peninsulares en in het algemeen kijken peninsulares op de criollos neer. Ook tussen blanken enerzijds en negerslaven en indianen anderzijds groeit de spanning. Indianen en negerslaven worden vaak slecht behandeld en hebben niets te vertellen. Ze komen daartegen in verzet. In 1780 komen indianen in Peru in opstand, aangevoerd door José Gabriel Condorcanqui. Die noemt zich Tupac Amaru.

Tupac Amaru

Het Spaanse bestuur slaat de opstand neer. In 1791 breekt er een opstand van slaven uit op het westelijk deel van Hispaniola dat dan een Franse kolonie is. Deze opstand heeft meer succes want in 1804 wordt dit gebied een onafhankelijk land, Haiti. In 1808 wordt de Franse keizer Napoleon ook de bestuurder van Spanje. Peninsulares willen Napoleon niet als staatshoofd erkennen en willen ze vasthouden aan het oude Spaanse bestuur. De criollos willen onafhankelijk worden van Spanje en willen niet langer door peninsulares als tweederangs burgers behandeld worden. In Nieuw-Spanje breekt in 1810 onder leiding van Miguel Hidalgo een opstand uit tegen het koloniale bestuur. Die wordt echter de kop ingedrukt en in 1816 worden Hidalgo en zijn medewerkers vermoord. In Mexico breekt ook een opstand uit. In 1821 wordt het land onafhankelijk. Mexico omvat onder meer de provincies Guatemala,

Honduras, Nicaragua, El Salvador en Costa Rica. In 1823 roepen die provincies de onafhankelijkheid uit, maar Mexico probeert daar met geweld een einde aan te maken. In 1837 worden de provincies zelfstandig. In 1819 breekt er in Venezuela een opstand uit geleid door Simon Bolivar. Die wil alle Spaanse kolonies zelfstandig maken. In 1819 wordt Venezuela onafhankelijk. Daarna trekt Bolivar met zijn leger door de ene na de andere Spaanse kolonie om die van het koloniale bestuur te bevrijden. In 1824 is ieder Spaanstalig land in Zuid-Amerika onafhankelijk geworden.

Na de dekolonisatie zijn de indianen nauwelijks beter af dan ervoor. Het zijn vooral de blanken die van de onafhankelijkheid profiteren. En ook door de afschaffing van de slavernij verandert er voor hen weinig. Europese bedrijven leggen mijnen, veebedrijven en plantages aan in de nieuwe landen, omdat daar veel grondstoffen zijn en omdat arbeidskrachten daar goedkoop zijn. Daartoe worden opnieuw indianen uit hun woongebieden verdreven. Dat gebeurt bijvoorbeeld in Guatemala als daar vanaf 1870 koffieplantages worden aangelegd. Ook moeten indianen soms een deel van het jaar voor zonder loon voor plantages en andere bedrijven werken. In de loop van de 20^e eeuw wordt deze praktijk afgeschaft, maar nu zijn ze gedwongen bij bedrijven voor een klein loontje te werken zodat hun gezinsleden óók moeten werken om rond te kunnen komen. Indianen worden flink gediscrimineerd. Ze kunnen alleen de laagstbetaalde baantjes krijgen, kunnen vaak niet naar school en hebben niets te vertellen in hun land. Dat geldt ook voor veel afstammelingen van Afrikaanse slaven die eveneens in armoede leven.

Indianen komen echter voor hun rechten op. Ze eisen een eigen stukje land om te bewerken, respect voor hun cultuur en democratische rechten. In 1992 krijgen ze een steun in de rug als de Guatemalteekse mensenrechtenactiviste Rigoberta Menchu Tum de Nobelprijs voor de Vrede krijgt. Hun acties hebben soms succes. In Guatemala bijvoorbeeld treedt in 1996 een grondwet in werking waarin staat dat de indianen daar, net als iedereen, grondrechten hebben en dat die moeten worden beschermd. Een nieuwe mijlpaal wordt bereikt als in 2001 Toledo gekozen wordt tot president van Peru. Hij wordt dan 's werelds eerste staatshoofd van indiaanse afkomst.

Rigoberta Menchu Tum

Toledo, de eerste Indiaanse president ooit

1. Leaders van opstanden in Latijns Amerika zeggen soms te zijn geïnspireerd door twee historische gebeurtenissen in andere delen van de wereld waarbij sprake is van onafhankelijkheidsstrijd en democratisering. Welke gebeurtenissen zijn dat volgens jou geweest?
2. Welk Zuid-Amerikaans land is naar één van de vrijheidsstrijders genoemd?
3. Maak een collage van krantenberichten over indianen. Maak daarbij een tweedeling tussen berichten over discriminatie van indianen en berichten over tekenen dat indianen respect krijgen voor hun cultuur en rechten of meer te vertellen krijgen in hun land.

Vieren of rouwen?

Standbeeld van Columbus in Philadelphia

In de Verenigde Staten wordt de ontdekking van Amerika herdacht op Columbus Day. Voor het eerst gebeurt dat in 1792 in New York. In 1876 verrijst er in Philadelphia een monument voor Columbus. In 1893 wordt er in Chicago een tentoonstelling gehouden ter ere van Columbus. Die is voor een deel betaald door het Congres, het Amerikaanse parlement. Daarna roepen steeds meer staten Columbus Day uit tot een feestdag in de staat en in 1934 bepaalt president Franklin D. Roosevelt dat Columbus Day een nationale feestdag wordt. Vanaf 1971 heeft iedereen vrij op Columbus Day en wordt de dag op de tweede maandag van oktober gevierd.

De ontdekking van Amerika wordt herdacht, omdat hiermee de grondslag is gelegd voor de Verenigde Staten. Door de ontdekking raakte Amerika bekend in Europa en Europeanen kregen de gelegenheid om een nieuw bestaan op te bouwen in een gebied waar nog geen Europeanen zijn geweest. Met moderne werktuigen brengen ze natuurgebieden in cultuur zodat er een bloeiende economie ontstaat. Ook brengen emigranten ideeën mee over vrijheid, gelijkheid, broederschap en democratie mee. Die

hebben gestalte gekregen in het bestuur van de VS. Ten slotte kunnen emigranten uit verschillende landen die soms ook nog vervolgd worden omwille van geloof of politieke ideeën vreedzaam naast elkaar leven. Columbus wordt daardoor een nationale held ofschoon hij nooit in gebieden is geweest die nu tot de VS horen.

Begin jaren '90 van de 20^e eeuw verandert het beeld van Columbus sterk, juist als de VS de 500^e verjaardag van de ontdekking van Amerika wil vieren. Mensen die van (gemengd) indiaanse of Afrikaanse afkomst zijn, gaan dan hun eigen verhaal vertellen over wat er tijdens en na de reizen van Columbus is gebeurd in Amerika. Ze beschouwen Columbus als een slavenhater, moordenaar en zelfs als een oorlogsmisdadiger. Ook zouden kolonisten uit Europa enorme schade aan het milieu hebben veroorzaakt; oerwouden zijn verdwenen, bizonen en andere dieren uitgestorven. Deze opvattingen krijgen steeds meer aanhang. Daardoor vieren steeds meer Amerikaanse scholen Columbus Day op een andere manier. De heldenverering hoort niet, wordt er dan gezegd. In plaats daarvan wordt de Dag van de Etnische Diversiteit gevierd. Andere mensen vieren de Dag van de Inheemse Volken of *Native Americans Day*. Zeg maar: de Dag van de Indianen. Dat gebeurt bijvoorbeeld in South Dakota.

Bekende afbeelding van een slaaf met op de achtergrond de Sancta Maria, het schip van Columbus

Het oude beeld van de landing van Columbus in 1492, waarbij Columbus nog als held wordt afgeschilderd.

Columbusdag wordt ook in Spanje en Italië gevierd. In Spanje heet het de *Dia* (= Dag) *de la Hispanidad*. In Latijns-Amerikaanse landen als Chili, Mexico en Venezuela wordt deze dag herdacht onder de naam *Dia de la Raza* (Dag van het Ras of de Dag van de Mensheid). Dan staat men stil bij de Spaanse culturele erfenis van Amerika. In Costa Rica heet de dag de *Dia de las Culturas*. Dan wordt stilgestaan bij de waarde van alle culturen die in dit land vertegenwoordigd zijn, de indiaanse culturen, de Europese cultuur, de cultuur van afstammelingen van negerslaven en de culturen van Aziaten. In deze landen wordt de dag altijd herdacht op de dag van de ontdekking in 1492, op 12 oktober dus.

1. Waarom kun je eigenlijk niet van de 'ontdekking' van Amerika spreken?
2. De Nieuwe Wereld, zoals de eerste Europese kolonisten de nieuw-ontdekte gebieden noemden, heeft verschillende namen gehad. Zoek bij iedere naam de naam van de dag waarop de ontdekking van Amerika wordt gevierd die er volgens jou het beste bij past.

Abya Yala (inheemse naam)	...
West-Indië	...
Amerika	...
Latijns Amerika	...
3. Hoe moet Columbusdag volgens jou worden herdacht? Schrijf hier een opstel over.

Je kunt daarbij antwoord geven op de volgende vragen:

- Moet er een monument komen (als er nog geen monument is)?
- Wat voor herdenkingsplechtigheden moeten worden gehouden?
- Moet het een dag van feest of van rouw zijn?

Kies daarbij één van de volgende gezichtspunten:

- Inwoner van Indiaanse afkomst
- Afstammeling van Afrikaanse slaven in Amerika
- Spanjaard
- Italiaan
- Inwoner van Europese afkomst in Latijns Amerika
- Blanke inwoner van de Verenigde Staten
- Nederlander (wij kennen deze feestdag niet)

H

Handleiding

DIA DE LA HISPANIDAD / COLUMBUSDAG

Achtereenvolgens gaan we in de lesbrief in op:

- de persoon van Columbus (werkbladen 2-3)
- de ontdekking van Amerika (werkbladen 4-5)
- de contacten tussen blanken en indianen en hun gevolgen (werkbladen 6-8)
- het onafhankelijk worden van de landen in Latijns Amerika (werkbladen 9-10)
- de vraag of we tijdens de Dia de la Hispanidad/Columbusdag de 'ontdekking' moeten vieren of betreuren (werkbladen 11-12)

Handelaar en Zeevaarder – Een wolwever die de zee op wil

Wie was Columbus (Latijn) alias Cristophoro Colombo (Italiaans) alias Cristóbal Colón (Spaans)?

Voor opdracht 1 hebben de leerlingen een encyclopedie nodig. Van opdracht kunt u een groepsopdracht maken, waarbij leerlingen in kleine groepjes op een groot vel papier eerst de contouren van de werelddelen tekenen en later de plaatsen waar Columbus is geweest intekenen.

1. De Specerijen-eilanden maken nu deel uit van de Molukken. Een groep eilanden tussen Sulawesi en Irian Jaya in. De archipel is een deel van Indonesië. De specerijen-eilanden waar de Portugezen en Spanjaarden naar op zoek waren liggen in het noordelijkste gedeelte van de Molukken. De belangrijkste waren Ternate en Tidore. Nadat de Verenigde Oostindische compagnie handelsposten heeft gevestigd in wat nu Indonesië is werd de verbouw van kruidnagelen tussen 1650 en 1660 verplaatst naar Ambon dat ongeveer in het midden van de archipel ligt.
2. Hij geloofde dat de aarde rond was, in tegenstelling tot veel van zijn tijdgenoten. Als je linksom kunt, dan kun je ook rechtsom, of met andere woorden: je kunt zowel via een oostelijke als via een westelijke route varen om dezelfde plek te bereiken.
3. -

De ontdekking van Amerika – het ontstaan van Columbusdag en Dia de la Hispanidad

Met drie kleine en gammele schepen gaat Columbus op zoek naar een westelijke route naar Indië. De 'ontdekking' van Amerika is een toevallige en eigenlijk niet eens een echte ontdekking (los van de vraag of je een land kunt ontdekken waar al mensen wonen), want andere blanken zijn Columbus al voor geweest.

1. Voorbeelden van landen: British Columbia, Colombia
 Voorbeelden van steden: District of Columbia waar Washington in ligt, Columbus in Ohio en in South Carolina
 Voorbeelden van voertuigen: naast talloze schepen ook de Apollo-11 capsule Columbia en de space shuttle (ruimteveer) Columbia
 N.B.: in Jules Verne's roman *De la terre á la lune* wordt het reuzenkanon waarmee de capsule van de drie maanreizigers naar de maan geschoten worden *Columbiad* genoemd.

2. Na weken in volle zee vroegen bemanningsleden Columbus om de reis af te breken omdat ze bang waren om van de aarde af te vallen. De meeste mensen geloofden in die tijd dat de aarde een platte schijf is met daarop Europa, Afrika en Azië en een oceaan die deze continenten omringt. De oceaan markeert de rand van de schijf. Ook was men bang voor zeemonsters en grote draaikolken. Helemaal zonder gevaar was de reis inderdaad niet (en dat geldt ook voor de volgende reizen van Columbus) omdat er in de tijd van het jaar waarin die plaatsvond tropische wervelstormen of hurricanes ontstaan tussen Afrika en het Caraïbisch gebied.
3. Je kunt allereerst de vraag stellen of koning Ferdinand nog wel een nieuwe expeditie van Columbus had gesteund als die onverrichter zake was teruggekeerd. Dat schept verschillende mogelijkheden. Latijns Amerika was voorlopig niet ontdekt en niet gekoloniseerd, de oorspronkelijke bevolking zou zijn positie, taal en cultuur hebben behouden; Latijns Amerika zou later zijn ontdekt en de taal en cultuur van de latere ontdekker hebben overgenomen (bijvoorbeeld Portugees).

Botsing van culturen – eerste contacten met de indianen

De ontmoetingen tussen blanken en indianen zijn al snel uitgedraaid op onderdrukking van de indianen. Al bij de tweede tocht heeft Columbus slaven gemaakt en naar Europa gevoerd. De wederzijdse beïnvloeding is vooral eenrichtingsverkeer geweest. Toch hebben de blanken ook zaken van de indianen overgenomen, het roken van tabak bijvoorbeeld.

1. Nieuw in Europa:	Nieuw in Amerika:
Groene en rode pepers	Tarwe
Maïs	Kool
Coca	Worteltjes
Vanille	Uien
Rabarber	Knoflook
Tomaten	Radijs
Katoen	Peterselie
Tabak	Selderie
Ananassen	Rozen
Rubber	Anjers
Cashewnoten	Lelies
Pinda's	Abrikozen
Indigo kleurstof	Appels
Cochonille kleurstof	Bananen
Dahlia's	Citroenen
Papegaaien	Kersen
Flamingo's	Olijven
Gordeldieren	Penen
Obsidiaan	Perziken
Vliegende vissen	Sinaasappels
Leguanen	Koffie
Hangmatten	Suikerriet
Aardappelen	Vijgen
	Ierse wolfshonden
	Paarden
	Metalen gereedschappen
	Ploegen
	Vuurwapens

2. In groepjes te maken. Het beste is dat iedere groep één voorbeeld, boek of film, uitwerkt. Een bekend en recent voorbeeld van een film is *Independence Day*. Een van de bekendste voorbeelden uit de literatuur is *War of the Worlds* van H.G. Wells. Deze roman is een voorbeeld geweest voor talloze schrijvers, is ook meermalen verfilmd en *Independence Day* is één van vele films over hetzelfde thema waarin buitenaardse wezens de aarde veroveren en dan vervolgens al of niet worden verdreven.
Overeenkomsten: geen begrip voor anderemans cultuur, vernietiging van culturen, (poging tot) onderwerping van oorspronkelijke bevolking, wapens van de ene partij zijn veel sterker.
Verschillen: het is de vraag of we van een buitenaardse beschaving zaken zullen overnemen of niet.

Dekolonisatie en onafhankelijkheid

De dekolonisatie en onafhankelijkheid brengen vooral de afstammelingen van de kolonisten welvaart; de oorspronkelijke bevolking en de afstammelingen van de slaven profiteren er niet of veel minder van.

1. Individueel of in groepjes te maken.
De twee gebeurtenissen die voor Hidalgo, Bolivar en andere vrijheidsstrijders een bron van inspiratie vormden, zijn de Franse Revolutie in 1789 waarbij Frankrijk een min of meer democratisch bestuur krijgt en de onafhankelijkheidsverklaring van de Verenigde Staten van Amerika in 1776. Na de onafhankelijkheidsverklaring volgt een afscheidingsoorlog tegen Engeland die het gebied als koloniale macht bestuurt en die in 1780 door de Amerikaanse onafhankelijkheidsstrijders wordt gewonnen.
2. Één van de landen is vernoemd naar Bolivar en heet Bolivia.
3. Een opdracht om buiten schooltijd te maken. Rond 12 oktober zullen er in dagbladen en andere tijdschriften nieuwsverhalen verschijnen over de herdenking van de ontdekking van Amerika. Hierin zal ook worden stilgestaan bij de gevolgen van de kolonisatie voor de Indianen en bij de positie van de indianen in de huidige samenleving.

Vieren of rouwen?

Is de Dia de la Hispanidad / Columbusdag een dag voor feestvieren of een dag om te rouwen? Was Columbus een held of een schurk?

1. 'Ontdekking' vanuit Europees perspectief. De indianen die er al duizenden jaren woonden, zullen niet over 'ontdekking' spreken, zij wonen er gewoon al.
2.

Abya Yala	American Natives Day of Dia de las Culturas
West-Indië	Dia de la Hispanidad
Amerika	Columbus Day, Dia de la Hispanidad
Latijns-Amerika	Dia de la Raza, Dia de las Culturas
3. Deze stelopdracht kan individueel worden gemaakt en u kan er een prijsvraag aan verbinden. Het is wel zaak dat ieder gezichtspunt minstens éénmaal aan bod komt.

Extra suggestie: U kunt de leerlingen een monument laten ontwerpen die bij één van de gezichtspunten past.

Links

Engelstalig:

<http://www.cocori.com/library/crinfo/columb.htm>

Informatie over hoe in Costa Rica de ontdekking van Amerika wordt herdacht en waarom voor deze benadering is gekozen

<http://www.dnai.com/~mindfld/columbus.html>

Twee artikelen. In het eerste wordt het standpunt verdedigd dat het vieren van Columbus Day in de VS op de traditionele manier moet worden gevierd ook al vinden velen dat niet "politically correct". In het tweede neemt een lezer van het tijdschrift waarin het artikel is geplaatst stelling tegen de schrijver van het eerste artikel;

http://www.patriotism.org/columbus_day/index.html

Het ontstaan van Columbus Day in de VS en een korte levensbeschrijving van Columbus;

<http://www.holidayfestival.com/individual/ColumbusDay.html>

Korte beschrijving van Columbusdag in de VS en in andere landen. De vlaggen bovenaan het blad geven aan in welke Spaanstalige landen in Amerika de ontdekking van Amerika wordt herdacht;

<http://www.geocities.com/CapitolHill/8533/columbus.html>

Informatie over Columbus en zijn reizen, over migranten die al vóór 1492 in Amerika zijn gekomen. Ruime aandacht voor de gewelddadige manier waarop Spaanse kolonisten met Indianen omsprongen.

<http://www1.minn.net/~keithp/>

De Columbus navigation homepage

Nederlandstalig:

http://kinderen.webhotel.be/WO_tijd/columbus.htm

Een handzame overzichtspagina

<http://proto.thinkquest.nl/~jrb046/columbus.html>

Een tweede overzichtspagina

<http://www.julio-online.net/columbus.html>

Was Columbus de eerste?

http://www.planet.nl/planet/0,1114,74_1023_108922,00.html

In welk jaar ontdekte Columbus Amerika? Was dat 1492 of 1485?

<http://www.nieuwsbank.nl/BErnste/columbus.html>

Wat vieren we eigenlijk?